

Iliri, kakor skordiski-keltsko pleme, Medi in Dardani Rhaeti in evropejski Mysi, celó Norenci, v katerih doslej noben historik ni še iskal ilirske narodnosti. *)

Slovstvine in slovniške stvari.

Na Dunaji 20. pros. M. C. — Mnogo se je že govorilo o slovenskem knjigopisji, pa ga vendar še nismo učakali. Cesar pa gotovo nihče ni pričakoval, to se bo zgodilo, namreč da pride tak spis v Pragi na dan, morebiti že prihodnji mesec.

Pavel Šafařík neumrlega spomina je zapustil v rokopisu jugoslovansko bibliografijo (namreč slovensko, hrvaško in srbsko z dotičnimi kratkimi črticami iz življenja pisateljev, in njegov preučeni in marljivi zet, Jožef Jireček (c. kr. dvorni tajnik), bode kakor drugo zapuščino velikega mojstra, tudi to delo na svetlo spravil, in sicer najpred slovenski del, kateri se že tiska. Šafařík je po Čopovem sestavku, kterege je pregledaval tudi Kopitar, popisal v enem razdelku ob kratkem pisavce po stoletjih, postavlja enega za drugim po tistem letu, v katerem je komu prvi spis na svetlo prišel, v drugem pa vse slovenske spise in bukve s celim načeljem ali naslovom, in to od Truberja do leta 1830. **) Ni dvombe, da bodo Slovenci nekaj zbog slavnega pisavčevega imena, nekaj pa tudi iz potrebe radi segli po knjigi, ki jim priroma iz zlate Prage.

Čeravno se na národnem obzorji prikaže zdaj tû zdaj tam še marsiktera megla, vendar ni se več bati, da bi nam solnce do dobrega zatemnilo. Mi v resnici napredujemo, če tudi ne skokoma. Poglavitno pa je, da nam se jezik lika in lepo razvija.

Dôba vrenja, po katerem se iz njega tuja nesnaga meče in izpahuje, ni mu še sicer minula, in to bo pač marsikomu zlasti izmed starejših veselje kalilo in grenilo. Stranka *igavcev* se še morebiti dan današnji jezi na „Novice“ zavolj vpeljanja novih, kakor ona pravi, oblik, — ne maraje za to, da se v najstarešem slovenskem pisanju (*Monumenta frisingensia* I.) na tretji vrstici bere: „tebe izpovuede vuez moi greh i z uetemu creztu i zuetei Marii i zuetemu Michaelu“. — Drug kdo se spotika in ustavlja nad čim drugim, na pr. nad vpeljanim razločkom med: *morem*, *mogel* (*können*) in *moram*, *moral* (*müssen*), rekoč, da so ta razloček zmislili slovničarji, ter se malo meni za to, da je isti razloček znan bil že Truberju, po gramatikarjih saj ne zapeljanemu, ko je pisal: „Jest sem mislil ta celi Testament vuene porozhne buquice vkupe pripraviti, ali se nei moglu, sem moral na duei rasdeliti“; in da je tudi Vuk vsaj po nekem (res, ne po vsem) jugoslovanskem predalu ta glagol (*moram*, *moral*) v narodu našel.

To gibanje pa naj ne moti nikogar — vse se bo poravnalo in uleglo in iz tega vrenja se bo ubrisala, če Bog dá, slovenščina čista kakor najčistejša kapljica Božja.

*) Celó Diefenbach (*Origen. Europ.* 75) je začel dvomiti o ilirskosti Panonov in piše: „Es bleibt immer auffallend, dass eine besondere panonische Sprache von den Alten genannt wird.“

Pis.

**) Temu važnemu naznanilu moremo za slovensko stran dostaviti še važnejše iz popolnoma verjetnega vira. Naši braveci že vejo, da neutrudljivi gospod dr. Etbin Costa izdeluje knjigopisje (bibliografijo) slovensko. Obsegalo bo naslove vseh stvari, ki so v slovenskem jeziku na svitlo prišle od starodavnih časov noter do danes, po kronologični vrsti in popolnoma natanko. Dodalo se bo še več drugega, namreč, kaj da obsegajo tako imenovane nabernice, — kako se je to ali uno delo tû ali tam presojevalo, — kako se pisatelji, ki se niso imenovali ali pa le z izmišljenimi imeni, s pravimi imeni imenujejo itd., dvojno kazalo (po pisateljih in predmetih) se bo dodalo, in kazalo pisateljev bo obsegalo tudi življenjopisne črtice. Izdalo bo to za naše slovstvo preimenoitno delo društvo za jugoslavensko povestnico v Zagrebu.

Vred.

Toda dobro bi vendar bilo ozreti se malo na pravila, po katerih naj jezik trebimo in čistimo, da se v tem ne prenačimo.

Po mojej misli naj bi se najpred delal razloček med takimi slovniškimi prikazki v jeziku, ki se kratko nikar ne dajo razumeti iz narave slovanskega jezika, ki jih je toraj po vsakem tujstvo zaneslo v slovenščino, in pa med takimi, ki se po mnogoletnem razvitku iz nekega obrušenja ali zalizanja narejajo. Da se prvi, če je le mogoče, morajo zatreti (na pr. napčna raba sedanjega časa pri glagolih dovršnikih), o tem menda ne bo prepira niti dvoma; teže pa je rešiti vprašanje zastran drugih, na pr. ali smemo ostati pri: *umem*, *umeš*, kakor pravimo: *smem* (in ne *smejem*, kar bi se tudi lahko na dve plati obrnilo), *smeš*, ali pa moramo sprejeti starejo obliko: *umejem*, *umeješ*, čeravno morda ni nikjer med Slovenci znana, in čeravno polovica južnih Slovanov rabi tudi: *umem*, *umeš*, mimo: *umijem*, *umiješ*.

Kar se vjema ob enem s staroslovenščino in hrvaščino, naj se vpelje, če je le kje med Slovenci znano. (Na pr.: *tuj*, *tujec*, raje kakor: *ptuj*, *ptujec*).

Kar je večini Slovincov in pa Hrvatom in Srbom navadno in tudi ni vsakakor neslovansko, naj se obdrži, čeravno se loči od staroslovenske rabe. (Na pr.: oni *dado*, namesti *dadé*).

Kar staroslovenščina pa večina Slovincov potrjuje, naj se ohrani, če bi tudi bilo hrvaščini nasprotno. (Na pr.: *dual*). Jez bi tû potegnil z večino živih.

Te so poglavitne pravila, katerih poprijeti se bi jez svetoval; ne upam si pa razrešiti vprašanja, česar se je držati namreč v tem primeru, kadar je kaj v staroslovenščini utrjeno, in tudi pa samo v enem slovenskem koticu znano, v tem ko večina Slovincov in pa vsi južni bratje drugače rabijo. (Na pr.: *jega*, *njega*).

Toliko pa bo gotovo, da kar ni ne staroslovensko, ne hrvaško, ne novoslovensko po večini, to se mora iz slovstva izvreči, če bi tudi kjekod navadno bilo, in sèm moram vvrstiti nenavadno rabo glagola v ženskem spolu kadar se na priliko piše: *dve ženi sti bili*, — dolžnost in modrost ukazujeti itd. Ne vem, ali se kje tako govori ali ne. To pa vem, da večina Slovincov tako ne govori, da staroslovenščina še našega sedaj navadnega razločka izmed „*dva moža sta*, *dve ženi ste*“ ne pozna, postavlja za oboje: *jesta*, nikar da bi rabila: *jesti*, in da se to sploh iz nobenega slovanskega narečja ne dá zagovarjati. Tudi ni blagoglasno. Čemu se tedaj vpeljuje? Tako bi jez menil in gnalo me je povedati to, pa ne da bi moja, ampak da bi prava obveljala po sodbi večglasniših od mene.

Lepoznansko polje.

Slava in ljubezen.

Novela.

(Dalje.)

V taki nježni zvezi otročjega prijateljstva dovršil je Ivan šestnajsto, Ivanka pa štirinajsto leto. Zdaj pa so se privlekli na obzorji Ivanove sreče tamni oblaki. Nemila smrt ugrabi mu blagega očeta. Slednji, ki vé, kaj je srečno družinsko življenje, lahko si misli, kako je nesrečni in nenadljani ta slučaj strašno ranil srce zapuščene vdove in njenega sinka; — zlasti pa je Ivan, ki je bil silno mehkega in občutljivega srca, tarnjal od težke žalosti o zgubi neizmerno ljubljenega očeta. Prežalostna mati, akoravno je sama potrebovala tolažbe, osrčevala in pogovarjala je vendar milega edinca na vsaki mogoči način. Čas, — pravijo — celi polagoma vse tudi še tako hude rane, al Ivanovo srce delalo je

*